

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 36

1 januari 1976

No. 1

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, Amsterdam-1004 Nederland

INHOUD: H. C. Burger, Pensionering D. Hille Ris Lambers (p. 1). — C. DE JONG, Entomologische Notities VIII: Aanvullende gegevens over twee Cercopiden (Rhynchota, Homoptera) in Nederland (p. 5). — J. MEIJER, Spinnen (Araneida) uit Delburen (p. 6). — IVAN LÖBL, Drei neue Arten der Gattung Scaphisoma Leach (Coleoptera, Scaphidiidae) von Indonesien (p. 8). — C. VAN ACHTERBERG, A new species of Tanycarpa Foerster from England (Hymenoptera, Braconidae, Alysinae) (p. 12). — Literatuur (p. 16: B. J. LEMPKE). — Korte mededelingen (p. 5: B. J. LEMPKE; p. 16: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek).

Pensionering D. Hille Ris Lambers

door

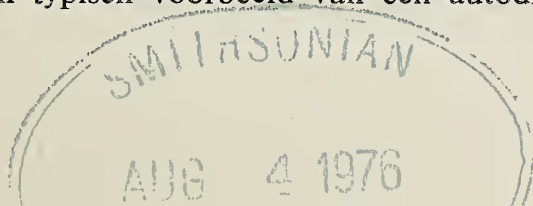
H. C. BURGER

Per 1 december 1975 gaat de heer D. Hille Ris Lambers met pensioen. Dit betekent dat zijn dienstverband met de overheid op deze datum officieel als beëindigd wordt beschouwd. Op zichzelf niets bijzonders, want dit overkomt een ieder die in dienstverband werkt en deze leeftijd haalt. We zijn er aan gewend, omdat het met zoveel mensen om ons heen gebeurt. Het wordt alleen anders wanneer het iemand betreft uit onze naaste omgeving en dit is uiteraard nog meer het geval wanneer het onszelf betreft. Voldoende reden om hier even bij stil te staan. We groeien er wel naar toe, wordt dan gezegd, meestal door anderen die nog niet zover zijn. Toch is dit een moeilijke zaak. Wij zijn allen volgepompt met het idee dat het werken voor een vast salaris, liefst zo hoog mogelijk, het eerste en enige gebod is waaraan voldaan moet worden, willen wij voor onszelf en voor anderen meetellen, ongeacht het feit of dit betaalde werk zinvol is of niet.

Nu is het merkwaardige bij Hille Ris Lambers dat het onderscheid tussen betaald en niet betaald werk nauwelijks bestond, in ieder geval was er voor een buitenstaander niet uit te komen. En ik geloof ook niet dat hij het zelf altijd wist. Was dit maar bij iedereen zo, dan hadden wij nu geen werkloosheidsprobleem van deze omvang. Veel werkloosheid is immers het gevolg van het feit dat mensen geen zinvol werk te doen kunnen vinden.

Voor Hille Ris Lambers is het vinden van zinvol werk nooit een probleem geweest, lijkt mij. Want niet alleen is hij, zoals bekend zal zijn, één van de zeer weinige bladluis-deskundigen van wereldformaat, maar ook houdt hij zich met alle mogelijke andere problemen bezig. Veelal zijn dit biologische onderwerpen, bioloog in hart en nieren als hij is, maar ook onderwerpen die ver daarbuiten liggen, tot elektrische modeltreinen en de dienstregeling van de bus toe.

Hille Ris Lambers is een typisch voorbeeld van een autodidact. Alle pogingen tot

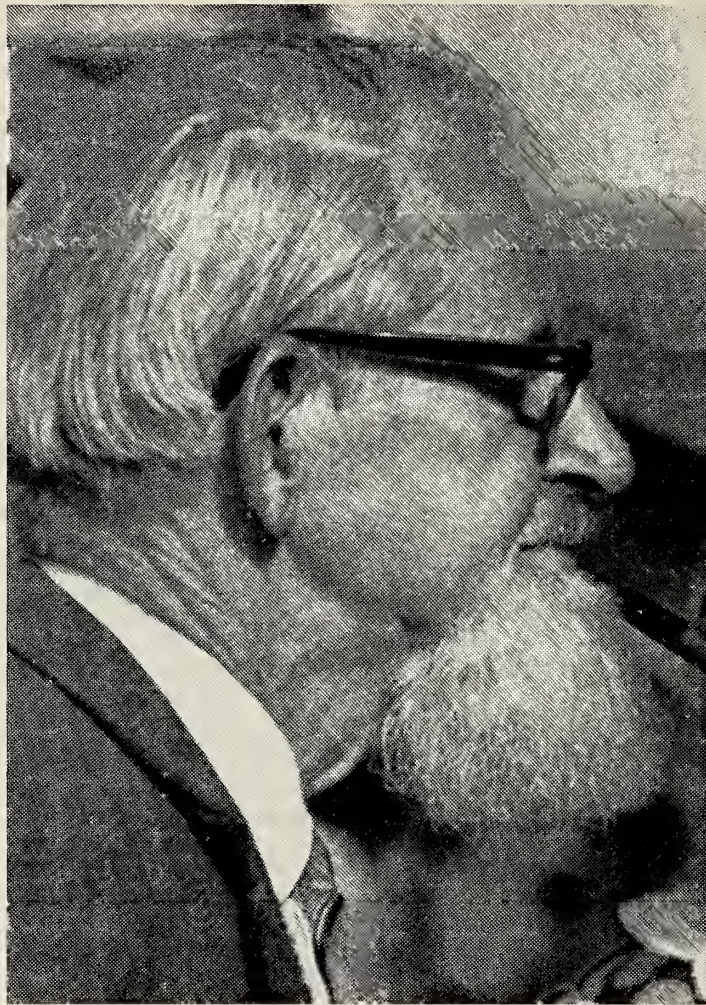

Foto A. van Frankenhuyzen

gereguleerde studies liepen, zover ik weet mis op moeilijkheden met degenen die doceerden. Dit is niet zo verwonderlijk wanneer men Hille Ris Lambers kent en het Nederlandse onderwijs-systeem, vooral in het recente verleden. Alles wat hij weet, heeft hij dus zelf vergaard en opgebouwd.

Al op een vroeg tijdstip in zijn leven is hij met de bladluizen in contact gekomen en werd hierdoor zijn belangstelling gewekt. Het onderwerp bladluizen was een vruchtbaar terrein binnen het veld van de entomologie, aangezien er zeer weinig over bekend was. Eén van de weinige bladluisdeskundigen van formaat voor Hille Ris Lambers was P. van der Goot. Hij publiceerde in 1915 „Beiträge zur Kenntnis der Holländischen Blattläuse”, een gedegen werk van 600 bladzijden, waarin 154 Nederlandse bladluizen worden behandeld. Van der Goot meende kennelijk dat hiermee wel ongeveer het laatste woord over de in Nederland voorkomende bladluizen was gesproken. Hoezeer hij zich hierin heeft vergist blijkt wel uit het feit, dat nu meer dan 600 Nederlandse bladluissoorten bekend zijn. Dat het totale aantal nog wel aanzienlijk zal stijgen, kan alleen al hieruit worden afgeleid dat een niet onaanzienlijk deel van deze soorten tot dusver alleen bekend is uit de tuin van D. Hille Ris Lambers!

De toename van het aantal uit Nederland bekende bladluissoorten is geheel toe te schrijven aan de arbeid van Hille Ris Lambers, waarbij vermeld moet worden dat hij meer een „lumper” is dan een „splitter”. Ook heeft hij zich zeker niet speciaal toegelegd op de Nederlandse bladluizen, eerder is dit een door hem verwaarloosd gebied. Een boek of handleiding over de Nederlandse bladluizen heeft hij nooit geproduceerd, dit afdoend met de opmerking: „daarvoor weet ik er te veel vanaf”.

Het aantal langere en kortere publikaties dat van zijn hand is verschenen in de loop van zijn leven, het merendeel op het gebied van de bladluizen-systematiek, is zo groot dat ik hier slechts een greep uit kan doen.

Als eerste wil ik vermelden zijn „Contributions to a monograph of the Aphididae of Europe” in 5 delen verschenen in *Temminckia* Vol. III (1938): 1—44, Vol. IV

(1939): 1—134; Vol. VII (1947): 179—320, Vol. VIII (1949): 182—324 en Vol. IX (1953): 1—176. Het behandelt de Macrosiphinae en een deel van de Myzinae (36 genera, 149 soorten). Er worden determinatietabellen in gegeven van verwante genera tot de soorten, beschrijvingen of herbeschrijvingen van alle soorten en de biologie. Naar mijn gevoel is dit één van zijn meest indrukwekkende publikaties, goed hanteerbaar voor iemand, die althans enige voorkennis heeft van de bladluizen-systematiek en zich verder wil inwerken.

Toen ik lang geleden, pas met bladluizen begonnen, eens aan Hille Ris Lambers vroeg, waarom gaat U toch niet verder met de monografie, was zijn antwoord: „omdat ik *Myzus persicae* niet kan herkennen”. Op het eerste gezicht een vreemd antwoord, dat ik toen nog niet goed kon plaatsen, wetend dat hij behalve specialist bladluizen in ruimere zin nog eens super gespecialiseerd was in *Myzus persicae* en alles wat met deze soort te maken heeft, inclusief het overbrengen van virusziekten e.d. Toch was dit antwoord achteraf wel begrijpelijk als men weet van de variabiliteit van *Myzus persicae* en als men verder bedenkt, dat het de meest voorkomende bladluis in Nederland is, die tevens de grootste moeilijkheden veroorzaakt bij de teelt van cultuurgewassen.

Die variabiliteit is trouwens toch wel een algemene eigenschap van de bladluizen, die ook wel voorkomt bij andere insektenfamilies, geïnduceerd door de parthenogenetische levenswijze. In de eerste plaats moet men bij de meeste bladluissoorten rekening houden met in principe 5 hoofdvormen (fundatrices, apterae viviparae, alatae viviparae, ♀♀ en ♂♂). De vormen waarmee men in het dagelijks leven het meest te maken heeft zijn apterae viviparae en alatae viviparae, zich parthenogenetisch ontwikkelende vormen, die een grote variabiliteit vertonen. Deze rijkdom aan vormen maakt de bladluizen-systematiek zo moeilijk, o.a. tot uiting komend in het feit dat globaalweg elke soort met 5 moet worden vermenigvuldigd om het aantal te beschrijven hoofdvormen weer te geven. Hierdoor is het dan ook wel te verklaren dat bladluizen, die op het eerste gezicht zo „gemakkelijk” lijken zo „moeilijk” zijn wat velen de tanden erop heeft doen breken.

Een belangrijke publikatie over dit onderwerp van Hille Ris Lambers is „Polymorphism in Aphididae” in *Annual Review of Entomology* 11 (1966): 47—78.

Behalve de grotere, meer algemene werken over een afgerond onderwerp of over een bladluizengenus, zijn er vele kleinere publikaties van hem over enkele soorten of de beschrijving van één enkele soort. Toen ik eens vroeg hoe lang hij nu deed over zo'n publikatie waarin één soort wordt beschreven, antwoordde hij: „één nacht, meneer Burger”.

Het wetenschappelijk werk van Hille Ris Lambers werd in 1967 gehonoreerd met een ere-doktoraat van de Universiteit van Milaan. Als een ere-doktoraat ooit terecht werd verleend, was dit hier wel het geval.

Behalve zijn normale of liever gezegd bijzondere verbintenis met T.N.O., waarvoor hij bladluisonderzoek verrichtte, was Hille Ris Lambers adviseur van het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek en had hij ook intensieve kontakten met de N.A.K. (Nederlandse Algemene Keuringsdienst).

Voor de N.A.K. werden o.a. bladluisvluchten van *Myzus persicae* voorspeld, hetgeen van belang is in verband met het overbrengen van virusziekten, vooral van aardappel (bladrolvirus). In de voorzomer werd daartoe in de werkkamer van Hille Ris Lambers onder hoogspanning gewerkt, waarbij niet werd nagelaten om toevallige bezoekers er van te doordringen welke fabelachtige bedragen die dag weer voor het rijk waren verdiend met zijn werk. En dat was dan inderdaad nog wel ongeveer waar ook.

Opscheppen was hem trouwens ook niet vreemd. Hij kon je bijvoorbeeld met een stalen gezicht vertellen dat ze bij het postkantoor te Bennekom nu een speciaal karretje hadden aangeschaft om de post naar zijn huis te brengen.

Regelmatig verbleef Hille Ris Lambers voor kortere of langere tijd in het buitenland. Enige malen vervulde hij een gast-docentschap, o.a. in de U.S.A. en in Chili. Merkwaardig en boeiend om aan te horen waren na terugkeer, behalve de verhalen

over uitzonderlijke bladluizen waarnaar hij had gespeurd, de avonturen die hij had beleefd op deze tochten, zoals vluchten in een helikopter van het leger boven het oerwoud e.d.

Behalve verhalen over wonderlijke avonturen en eigenaardige bladluizen die hij had verzameld, kwamen hieruit ook belangrijke publikaties voort over de bladluizen in deze gebieden, zoals bijvoorbeeld „Notes on California Aphids, with Descriptions of New Genera and New Species” in *Hilgardia* 37 (1966): 569—623.

Opmerkelijk van Hille Ris Lambers is, dat hoewel hij algemeen bekend staat als een tamelijk moeilijk persoon in de omgang, zijn sociale contacten uitermate omvangrijk en wijd vertakt zijn. Zowel in binnen- als buitenland maakte hij deel uit van vele werkgroepen en commissies. Er waren dus toch kennelijk meer mensen waarmee hij wel overweg kon, dan waarmee dit overtuigend mislukte. Deze laatste categorie heeft echter wel bijgedragen tot een soort van legendevorming om Hille Ris Lambers. Er waren zelfs wel recepten in omloop voor de eerste benadering en uiteraard was het plezier van derden uitbundig wanneer er weer eens iemand binnen 5 minuten na ontvangst de deur werd uitgewerkt na een daverende ruzie.

Een zeker soort van invoelvermogen, bescheidenheid en eerlijkheid, eigenschappen die hijzelf in hoge mate bezit, maar die hij dan ook uitdrukkelijk van anderen verlangt, zijn mijns inziens het belangrijkste geheim van de omgang met Hille Ris Lambers. Hierbij komt een uitgesproken neiging tot scherpe kritiek op voorstellingen van zaken die hij als onzin ervaart. En hij gaat hierbij bepaald niet zachtzinnig te werk. Hij heeft een grote vaardigheid in het iemand geheel in zijn hemd zetten die onzin staat te verkopen.

Daarbij is hij een liberaal in hart en nieren, maar niet in de zin van „als ik maar kan leven, laat een ander dan maar barsten”, maar op de manier van „ik laat een ander vrij, maar laat mij ook vrij”. Hij kan daarbij bijzonder begaan en meelevend zijn met het wel en wee van een ander. Ieder die hem goed kent zal dit wel hebben ervaren.

Merkwaardig was altijd zijn contact met metselaars, chauffeurs en de postbode. Deze mensen werden als het zo uitkwam op de thee genodigd en er werd druk van gedachten gewisseld, niet over bladluizen, maar over metselen, autorijden en over het postbedrijf. Hij bleek dan opeens alles te weten over het funktioneren van het postkantoor te Bennekom, waarschijnlijk beter dan de directeur zelf.

In de begintijd, toen ik hem nog maar pas kende, had ik eens moeilijkheden met mijn fiets, een vastgelopen ketting of iets dergelijks. Ik vertelde dat ik mij naar een fietsenmaker zou moeten begeven, waarop Hille Ris Lambers zei „laat mij dat eens zien”, ogenblikkelijk de bladluizen verliet en onder mijn fiets dook. Binnen 5 minuten had hij het euvel verholpen.

Eén van de eigenschappen die het, ondanks minder gemakkelijke karaktertrekken, toch zo aangenaam maakt met hem om te gaan is zijn jong van hart zijn. Even gemakkelijk en natuurlijk gaat hij om met leeftijdsgenoten als met jongere mensen en met kinderen. Dit is een bewonderenswaardige eigenschap, gevoed door een levendige en kleurrijke geest, die niet zal verstarren of muf worden, zoals wij dat zo dikwijls zien gebeuren bij ouderen en helaas ook bij veel jongere mensen.

Over Hille Ris Lambers en wat hij heeft gedaan in zijn leven, zou een roman zijn te schrijven. Dat was natuurlijk niet de bedoeling van dit artikeltje. Toch hoop ik in dit korte bestek iets te hebben weergegeven van de mens Hille Ris Lambers en zijn werk. Ik wil eindigen met de hoop uit te spreken dat de zinvolle plaats in ons midden, zij het misschien wat anders gericht, nog lang door hem zal worden ingenomen.